

Тетяна БОРОДУЛЬКІНА
доцент кафедри психології та педагогіки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент

ДУХОВНЕ «Я» ЯК ОСНОВА УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДІАТОРА

Аналіз існуючих теоретичних підходів до визначення поняття «медіація» та характеристик медіаційної діяльності дає нам можливість виділити ключову (психологічну) умову для успішного здійснення медіаційного процесу: нейтральність медіатора як посередника (незалежної третьої сторони у розв'язанні конфлікту, переговорах, тощо) [5, с. 25-33], нейтральне ставлення до учасників медіаційного процесу та здатність зайняти відсторонену позицію під час посередництва [3, с. 19].

Вважаємо, що для того, щоб не тільки зовнішньо демонструвати нейтральну та незалежну позицію відносно до учасників певного міжособистісного конфлікту та/або переговорів, але і внутрішньо перебувати в цій відстороненій позиції тривалий час, протягом всього медіаційного процесу, у медіатора мають бути сформованими відповідні компетентності. Поряд із «професійною позицією», «знанням процедури медіації та здатності до її проведення»; певними комунікативними навичками та особистісними якостями [3, с. 19], у медіатора має бути на достатньо високому рівні сформована самосвідомість. Високопрофесійний медіатор, на нашу думку, має бути, перш за все, зрілою особистістю з усвідомленими духовними цінностями та орієнтирами. Усвідомлене буття в духовній площині є основою та важливим чинником професійної діяльності медіатора, а саме – його відстороненої позиції та нейтральності.

Будь-яке спілкування супроводжується певними емоційними проявами з боку її учасників. У багатьох випадках, саме неврегульовані та неконтрольовані емоційні реакції, імпульсивність комунікантів призводять до спалаху конфлікту. Великою перешкодою для налагодження конструктивної взаємодії та вирішення конфліктної ситуації часто є негатовані емоції учасників конфлікту, яким важко відсторонитися від власних почуттів (часто негативних) та подивитися на ситуацію «зверху», з іншого боку. Цей крок – відсторонитися від емоцій та особистісних вузьких інтересів, подивитися на виниклу проблемну ситуацію «зверху» – учасникам будь-якого конфлікту можливо зробити, на нашу думку, з позицій «Духовного Я» («Вищого Я») людини. Проте найчастіше конфлікт розгортається в площині так званого «Повсякденного Я». А як зазначає М. Вайс, «Повсякденне Я» не може допомогти людині в кризу, воно не є «локомотивом розвитку» [2, с. 25]; «сутність повсякденного Я – це інерція, перебування в тому, що про себе знаєш», тоді як сутність Вищого Я – це перетворення; Вище я шукає перетворюючу дію [2, с. 29].

Вважаємо, що в медіаційному процесі медіатор символічно грає роль «Духовного Я» відносно до розв'язання тієї чи іншої конфліктної ситуації, що розгортається на рівні «Повсякденного Я» учасників конфлікту. Для того, щоб виконувати роль так званого «замісника» «Духовного Я» у конфліктній ситуації, у медіатора має бути накопичений власний досвід духовного розвитку.

На думку М. Вайса, саме «Вище Я – це єдина інстанція в людині, чия сутність є передбачення, рух вперед та пошук змін, які ведуть далі» [2, с. 27]. «Дух є спрямованим на мету життя, він завжди орієнтований на майбутнє», - зазначає Б. Лівехуд [4, с.24]. Цікаво, що однією з особливостей медіації, на думку О. Урусової, є саме «спрямованість у майбутнє, оскільки це єдина площина, що надає можливість встановити конструктивну взаємодію особистостей для досягнення спільної мети» [5, с. 32]. Тобто, перенесення уваги в площину майбутнього в медіаційному процесі можливе з позицій саме «Духовного Я» людини, тоді як увага «Повсякденного Я» зосереджена або на проблемах минулого, або на повсякденні.

Розгляд «Духовного Я», як основи успішної професійної діяльності медіатора, звичайно, не означає, що інші сторони буття та особистості медіатора не мають значення і не є важливими. Проте «Духовне Я», на нашу думку, є тим внутрішнім стрижнем медіатора, що дає йому можливість зберігати спокій, рівновагу, зосередженість та ясну

свідомість у найскладніших медіаційних ситуаціях.

Зазначимо, що поділ самосвідомості людини на два «Я» («Повсякденне Я» та «Духовне Я») є дещо умовним. Погоджуємося з тезою Р. Ассаджіолі про «дійсну єдність та унікальність «Я»»; «немає двох «Я», двох незалежних та відокремлених істот»; «Я» одне і воно проявляється на різних рівнях усвідомленості [1, с. 31-32]. Прагнення до внутрішньої інтеграції та цілісності і є проявом духовного в людині, одним з імпульсів її духовного розвитку та самоздійснення. Вважаємо, що медіатор, який є духовно розвинутою зрілою особистістю буде значно ефективнішим у медіаційному процесі, ніж медіатор із домінуючим «Повсякденним Я» та неінтегрованою імпульсивною особистістю.

Медіація – це не тільки чіткий алгоритм дій, спрямований на знаходження вірного рішення; а медіатор – це не тільки той, хто навчений активно слухати та влучно застосовувати ті чи інші стратегії та прийоми розв'язання конфлікту. Медіація починається зі свідомої підготовки та внутрішнього налаштування медіатора на Зустріч інших «Я», зі створення простору та відповідної атмосфери для Зустрічі цих «Я». «Необхідною умовою для сприймання іншої людини в її Я-бутті є переживання себе самого як Я-істоти» [6, с. 133] – такий підхід до Іншого можливий саме в духовній площині буття людини; саме досвід переживання власного «Духовного Я» медіатором буде запорукою того, що учасників медіації він буде сприймати не тільки як дві сторони конфлікту, але як індивідуальності, «Я», між якими потрібно побудувати «міст» для можливості Зустрічі.

1. Ассаджіолі Р. Психосинтез. Принципы и техники. М.: Эксмо-Пресс, 2002. 416 с.

2. Вайс М. Я тот, кем мог бы стать. Шансы развития в биографии. Из опыта биографического консультирования. К.: НАИРИ, 2021. 240 с.

3. Гусев А.І. До проблеми особистісно орієнтованої підготовки медіаторів // Гусев А. І. До проблеми особистісно орієнтованої підготовки медіаторів. Освіта та розвиток обдарованої особистості. № 7 (38), 2015. С. 18-22.

4. Ливехуд Б. Кризисы жизни – шансы жизни. Развитие человека между детством и старостью. Калуга. «Духовное познание», 2012. 224 с.

5. Урусова О. Г. Формування психологічної готовності майбутніх медіаторів до роботи у сфері управління персоналом. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Хмельницький, 2018.

6. Шульц Д., Шёффман Э. Пути к другому. Аспекты лечебнопедагогической диагностики на основе антропософии. К.: НАИРИ, 2019. 176 с.

Ірина БОТНАРЕНКО

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності
Навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПРИМИРЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ: ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ

Правова система України у сфері кримінального судочинства характеризується тим, що значна кількість її правових інститутів не використовуються в повному обсязі та належним чином. Одним із таких інститутів є примирення сторін, закріплене у Главі 35 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, та різновид такого примирення сторін – медіація (який, на жаль, на сьогодні ще не отримав свого законодавчого закріплення). Змістом зазначеного інституту є те, що за наявності визначених умов кримінальне провадження може бути припинено (закрито), якщо обвинувачений примирився з потерпілим.

Запровадження в Україні особливого порядку кримінального провадження на підставі угод здійснилось з урахуванням рекомендацій міжнародно-правових актів, зокрема: Рамкового рішення Ради Європейського Союзу «Про місце жертв злочинів у